

YEREL YÖNETİM METİNLERİ VI

Mehmet SEYİTDANLIOĞLU

1871 VİLÂYET NİZÂMNÂMESİ VE GETİRDİKLERİ

Bilindiği gibi ondokuzuncu yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu geniş kapsamlı bir modernleşme ve değişim sürecine girmiştir. Özellikle 1839 yılında ilân edilen Tanzimat Fermanı ile bu değişim daha köklü bir yapı kazanmıştır. Hemen her alanda meydana getirilen bu yeniden yapılanma, idarî taksimatın, merkezi bir yönetim ağı oluşturma amacıyla yeni baştan örgütlenmesi gibi bir sonuç doğurmuştur. Bu amaçla 1840 yılından itibaren idarî taksimat çeşitli yıllarda yenilenmiş, yani değişim ve yenilenme süreklilik arz etmiştir^[1]. Öncelikle bazı eyâlet ve vilâyetler bu yeniden yapılanmanın pilot bölgeleri olmuşlardır. Özellikle, 1860'lı yıllarda İmparatorluğun Orta-Doğu ve Balkanlarda, iç sorunlar ve dış baskılarla çalkalanan eyâletleri yeniden teşkilâtlandırılmıştır. 9 Haziran 1861 tarihli *Lübnan Nizâmnâmesi* ve 7 Kasım 1864 tarihli *Tuna Vilâyeti Nizâmnâmesi*, bu bölgelerin ıslahına ve iç ve dış sorunlarının çözülmesine yönelik çıkarılan yönetmelikler olarak, yeni bir idarî yapılanma getirmek amacıyla çıkarılmışlardır.^[2]

Bu yönetmeliklerle getirilen yeni düzenin fonksiyonel olması ve özellikle, 1864 yılında Tuna Vilâyeti'nin yeniden teşkilâtlandırılmasıyla elde edilen olumlu sonuçlar üzerine 1867 yılından itibaren yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir. Böylelikle, yeni vilâyet yönetimi 1867 yılında çıkarılan ***Vilâyet-i Umûmiye Nizâmnâmesi*** ile bütün İmparatorluğu kapsayacak şekilde genişletilmişti. Bu nizâmnâme aslında, 1864 yılında hazırlanmış olan nizâmnâmenin bütün ülke eyâletlerini içerisine alacak şekilde genişletilmiş bir kopyası niteliğindedir. Bir değişiklik getirmemekteydi. Böylece, 1871 tarihine kadar yürürlükte kalacak vilâyet idaresi oluşturulmuş bulunuyordu.

Ancak, 22 Ocak 1871 (29 Şevval 1287) tarihinde yayınlanan ***İdâre-i Umûmiye-i Vilâyet Nizâmnâmesi***^[3] ile Osmanlı İmparatorluğu vilâyet yönetiminde, 1913 yılında İttihad ve Terakki tarafından çıkarılacak yeni kanuna kadar, yaklaşık kırk iki yıl sürecek yeni bir döneme girmektedir.^[4]

Yeni yönetmelikle Osmanlı Devleti idarî bakımdan 27 vilâyet ve 123 sancağa bölünmüştü. Rumeli'deki topraklarında 10 vilâyet 44 sancak, Anadolu'da 16 vilâyet 74 sancak, Kuzey Afrika'da ise 1 vilâyet 5 sancak bulunuyordu. Bunların yanısıra *elviye-i gayri-mülhaka* diye adlandırılan bazı livâlar idarî bakımdan doğrudan merkeze bağlanmış bulunuyordu. Farklı durum ve statülerinden dolayı bu nizâmnâmenin dışında kalan topraklar da vardı. Bunlar ayrı ve özel bir statüye sahip olan Lübnan^[5], Osmanlı İmparatorluğu'ndan özerk bir statü elde etmiş olan Mısır, Bosna ve Girit Adası, uzak ve aşiret düzenine dayalı oldukları için Hicaz ve Yemen bölgeleri ile başkent olan İstanbul idiler.^[6]

1871 Nizâmnâmesi'ne hakim olan anlayış, bundan önceki nizâmnâmelerde de görüldüğü gibi merkezî bir idare tarzını daha gelişmiş ve uygulanabilir bir hale koymak amacını gütmektedir. Hiç şüphesiz, bu Tanzimatçı liderlerin İmparatorluğun dağılmasını önlemek için giriştikleri reformların bir parçası idi. Ve yine İmparatorluğu oluştura bütün unsurları bir arada tutmayı öngören *Osmanlılık* ideolojisinin de kapsadığı bir anlayış tarzıydı. Eyâlet ve vilâyet yönetiminde kurulan idare meclisleriyle, her bölge ve grubun temsilcileri yönetime katılırken, merkezin denetim ve kontrolü de artırılmaktaydı. Nitekim, nizâmname yarım asra yakın bir zaman, kırk iki yıl, yürürlükte bırakılmak suretiyle fonksiyonel, istikrarlı ve verimli bir mülkî idare kurulmasının sağlandığı görülebilmektedir.

1871 Nizâmnâmesi, vilâyet, livâ (sancak), kazâ, nahiye ve köy yönetimini ayrıntılı bir şekilde belirlemekteydi. Vâli muavinliği ilk defa bu nizâmnâmeyle tesis edilmekteydi. Vilâyet merkezinde vâlinin yanısıra görev yapacak mülkî amirlerin görev ve sorumlulukları belirlenmekteydi. Buna göre defterdar, mektupçu (yazı işlerini yürüten görevli), umûr-ı ecnebiye müdürü (yabancılarla ilgili işlerden sorumlu müdür), ziraat ve ticaret müdürü, tarik emini (yol yapımından sorumlu görevli), defter-i hakanî müdürü (tapu müdürü), emlâk ve nüfus müdürü, evkaf müdürü, ve alay beyi (iç güvenlikten sorumlu görevli) valinin emrinde çalışacak üst düzey devlet memurlarıydı. Bu görevliler her yıl sonunda yapılan işleri bir raporla merkezî hükümete bildireceklerdi. Böylece, devlet elinde bulunanları ve yapılacak olan işleri takip ve kontrol edebilecek, rasyonel bir şekilde planlayabilecekti.

Livâ denilen sancak biriminde mutasarrıf görev yapacak, kazâ yönetimi ise kaymakam denilen memur tarafından yürütülecekti. Bu nizâmnâmeyle oluşturulan nahiyede ise, nahiye müdürü mülkî amir olacaktı. Köyler seçimle gelen muhtarlar tarafından yönetilen en küçük idarî birim olarak bırakılmıştı.

1871 Nizâmnâmesi ile kazâ ile köy arasında bir idarî birim olarak ilk kez **nahiye** oluşturulmuştu. Beş yüz kişiden fazla nüfuslu köy ve çiftlikler bir nahiye olarak düzenlenmiş bulunuyordu. Nahiyeler ayrıca, bir kazâ içerisindeki köy ve çiftliklerin yakınlıkları ve ilişkileri gözönünde bulundurularak belirlenecekti. Nahiye müdürü kendisine bağlı köylerin ihtiyar meclislerinden seçilen dörder üyenin katılımıyla oluşan **nahiye meclisi** ile birlikte karar alarak yönetimi yürütecekti.

Bu nizâmnâmeyle **vilâyet umûmî meclisleri** de oluşturulmuştu. Yine kademeli olarak livâ, kazâ, nahiye ve köylerde oluşturulacak meclisler, bölge halkını temsilen seçilen müslim, gayrimüslim üyelerin katılımıyla teşkil edilecekti. Böylelikle, Osmanlı Devleti'nde yönetime halkın da katılımıyla oluşan bir dizi danışma meclisi, merkezden taşraya bir piramit gibi idari yapıya monte edilmişti. Bu yolla, aynı zamanda merkezî idarenin gücü ve vilâyetler üzerindeki kontrolü de artırılmış olmaktadır. Öte yandan, meclislere gönderdikleri çeşitli düzeydeki temsilciler vasıtasıyla halk meselelerini yönetime ulaştırarak, çözümüne çalışabilecekti. Tanzimatçılar bu yolla, hem idarenin yapması gerekenleri daha kolay

öğrenebilecek, hem de bu insanları İmparatorluğun yönetimi ve kaderiyle ilgilendirerek dağılmanın önüne geçebilecekti.^[7]

1871 Nizâmnâmesiyle vilâyetlerde belediye örgütünün kurulması da öngörülmekteydi (bkz. Nizâmnâme 111-123. Maddeler). Böylece İmparatorluktaki bütün şehirlerde belediye örgütü, yerel yönetimin bir unsuru olarak yer alıyordu. Vali, mutasarrıf ve kaymakamın bulunduğu her merkezde bir belediye idaresi kurulacaktı. Kurulan **belediye daire meclisleri**, memurlar arasından seçilen bir meclis reisi vasıtasıyla kentin yerel yönetimini üstlenecekti.^[8] **1871 İdâre-i Umûmiye-i Vilâyet Nizâmnâmesi** idareciliğimize getirdikleriyle etkisini günümüze kadar sürdürebilen ender yönetmeliklerimizden birisi olarak idare tarihimiz içerisinde kayda değer bir yere sahip olmuştur.^[9]

İDÂRE-İ UMÛMİYYE-İ VİLÂYÂT NİZÂMNÂMESİDİR

(Mukaddime)

Vilâyatın teşkîlât-ı esâsiyyesi bin iki yüz seksen bir senesi şehri Cemâde'l-âhiresinin yedisi tarihiyle müverrehan ilân kılınan nizâmnâme ile t'ayîn kılınmış ve mahâkim-i nizâmiyye için nizâmnâme-i mahsûs vaz' ve te'sîs edilmiş olduğundan işbu nizâmnâme idâre-i mahâkimden bahs itmeyüb yalnız me'mûrîn-i icrâiyye ve mecâlis-i idâre ve belediyyenin ve nevâhi idarelerinin vezâ'ifini t'ayîn ider.

(Bâb-ı Evvel)

(Vilâyetlerin Aksâm-ı idâresi Beyânındadır)

Birinci Madde: Vilâyetler livâlara ve livâlar kazâlara ve kazâlar nevâhiye ve nahiyeler karyelere münkasım olup idâre-i umûmiyyesinin re'is ve merc'ii vâli-i vilâyetdir.

İkinci Madde: Her ş'ube-i idârede bulunan me'mûr vazîfe-i me'mûriyyetince birinci derecede mâ-fevkindeki (üstündeki) me'mûr nezdinde mes'ûl olup her me'mûra derece-i ibtidâ'iyede râc'î olan mes'ûliyyet dahî müteselsilen vâli-i vilâyete kadar müntehâ olur.

Üçüncü Madde: Vilâyetin ş'uabât-ı idâresini terkîb iden (oluşturan) me'mûrin-i icrâiyye muavin ve defterdâr ve mektupcu ve umûr-ı ecnebiyye ve ticaret ve ziraat ve maarif müdirleri ve tarîk emînleri ile defter-i hakânî (tapu defteri) ve emlâk ve nüfus ve evkaf idarelerinin re'isleri ve alay beyinden mürekkebdir (oluşturmaktadır). Livâ idâresinin re'is ve mes'ûlü mutasarrıf olup hey'et-i me'mûrin-i icrâiyyesi muhasebeci ve tahrîrât müdiri ve defter-i hakânî me'mûrundan ve livâ hey'et-i zâbitesinin âmirinden ibâretlidir. Kazâ idâresinin re'is ve mes'ûlü ka'immakam olup hey'et-i me'mûrin-i icrâiyyesi kazâ kâtibleriyle defter-i hakânî ve emlâk ve nüfus ketebesinden ve kazâ hey'et-i zabtiyesinin âmirinden ibâretlidir. Nâhiye idâresinin

re'is ve mes'ûlü müdir olup idâre-i zâbitesi nâhiyenin hey'et-i zâbitesine muhavveldir. Karye idâresinin me'mûru muhtarlar olup umûr-ı hükümet ve zâbitenin re'is ve mes'ûlü zâbita me'mûrudur.

(Bâb-ı Sâni)

(Merkez-i Vilâyetde Bulunan Hey'et-i Hükümet-i İcrâ'iyenin)

(Vezâ'if-i Me'mûresi Beyânındadır)

(Fasl-ı Evvel)

(Vâlilerin Vezâ'ifi Beyânındadır)

Dördüncü Madde: Vâlinin vezâ'ifi umûr-ı mülkiyye ve mâliyye ve maarif (eğitim) ve nâfia (bayındırlık) ve zabtiye ile umûr-ı cezâ'iyeye ve hukûkiyyenin icrâtından ibâret olmak üzere aksââm-ı muhtelif-i asliyyeye münkasımdır. Vâlinin gıyabında vâli muavini ve vâli muavini mevcûd değilse me'mûr-in-i merkeziyye-i vilâyetden vâlinin münâsib göreceği zât vilâyete vekâlet ider.

(Kısm-ı Evvel)

(Vâlilerin Umûr-ı Mülkiyyede Olan Vezâ'ifi)

Beşinci Madde: Vâli olan kavânin ve nizâmât-ı müessisenin icrââtına nezâret (kurulu düzen ve kanunların yürütülmesini), sâniyen, bir kanûn ve nizâm husûsu ile veya merkez-i devletin emir veya kararnâmesi ile mukarrer olan mevaddı icrâ (kararlaştırılmış olan maddeleri uygulama) , sâlisen, birinci derecede mutasarrıflar ile me'mûr-in-i merkeziyye-i vilâyetin ikinci derecede olanlar vasıtasıyla bi'l-cümle idâre ş'ubeleri me'mûrlarının derece-i hareket ve muamelelerini teftîş ederek idârece muzırr (zararlı) olacak hata'at veya naka'ise (hatalar ve noksanlara) muttali (haberli, bilgili) olduğu ve bu misüllü ahvâl-i ga'ilelerinin me'mûriyyetlerinden teb'aidini müstelzem bulunduğu halde me'mûr-ı muhtînin azli(kusurlu memurun görevden alınması) tedâbirini ittihaz (önlemine almak), râbian, me'mûr-ı m'azûlün sebep-i azli bir cinayet veya cünhaya (suç) mebnî ise me'mûr-in muhâkemesi inzâmnâmesine tatbîkan kendüsünün taht-ı muhâkemeye alınması hakkında emr i'tâ , hâmisen, inde't-teftîş (denetleme sırasında) müşâhade edeceği hatâ veya noksan failinin azlini mûcip (gerektiren) derecede değil ise vâk'i olan hata veya noksanı idâre-i dâhiliyyesinde tashîh (düzeltmek) ve idâre-i hâriciyyesinde tashîhini mutasarrıflara havale eyler ve me'mûr-in-i mülkiyyeden intihâb ve nasbları (seçim ve atamaları) vilâyâta muhavvel olanları nizâmnâme-i mahsûsuna tevfi'kan intihâb ider(yönetmeliklere uygun olarak seçer) ve mecâlis-i nevâhiyyenin (nahiye meclislerinin) zaman-ı ictim'alarını t'ayîn (belirleyerek) ile bunların krarlarını livâ mutasarrıfları vasıtasıyla kendüsünden istizân olunan (izni istenen) mevâddan nizâmât-ı umûmiyye ile vilâyât kuvve-i icrâ'iyyesine (vilâyetlerin yürütme gücüne) müteallik olanlara me'zûniyyet i'tâ idüb Bâb-ı Alî'den muhtâc istizân olan mevâdda alacağı ruhsata (izne) göre teblîgat-ı lâzimeyi icrâ eyler.

Altıncı Madde: Vâli ve vezâ'if-i mukarrere-i mülkiyesi haricinde zuhûr idüb idâre-i mülkiyeye taalluk iden (yönetimi ilgilendiren) mevâddan icrâsı Bâb-ı Alî'nin (İstanbuldaki merkezi hükümet) inzimâm-ı emrine muhtâc olanları esbâb-ı mûcibe ve suver-i icrâiyesini mutazammın mütalaanâmeler (gerekçelerini ve uygulanma yollarını kapsayan görüşlerini yazarak) ile beraber arz ve husûsât-ı adiyeden ma'dûd bulunanları (sıradan konuları) doğrudan doğruya icrâ ider.

Yedinci Madde: Vâliler dâ'ire-i vilâyeti müddet-i teftîşin her def'ası nihayet üç ayı tecavüz itmek üzere (geçmemek üzere) senede bir veya iki def'a devr ve teftîş iderler (denetlerler). Şu kadar ki, vekay'i-i mühimme ilcâsıyla (önemli bir olayın gerektirmesiyle) sûret-i fevkalâdede (olağanüstü bir biçimde) bir teftîşe lüzûm görüldüğü halde bu madde müddet-i kaydından müstesnâ olub (belirlenmiş zamannın dışında tutularak) fakat böyle bir halin vuk'uunda derece-i lüzûm ehemmiyeti icrası akabinde Bâb-ı Alî'ye ihbâr olunur (hemen gereği yapılarak ancak derhal hükümete durum bildirilmelidir)

(Kısm-ı Sâni)

(Vâlilerin Umûr-ı Mâliyyede Vezâ'ifi)

Sekizinci Madde: Evvelâ vilâyetin kâffe-i vâridât ve tekâlifinin tahsîlâtına (öncelikle vilâyetin bütün gelir ve vergilerinin toplanmasına), sâniyen, emvâl-i müstahsilenin idâre-i umûmiyyesine (ikinci olarak, üretilen malların genel olarak yönetimine), sâlisen, bunlardan neş'et idecek kâffe-i münâzaât ve ihtilâfâta (üçüncü olarak, bunlardan doğacak bütün anlaşmazlıklara) , râbian, umûr-ı tahsiliyye me'mûrlarının harekât ve muamelât-ı umûmiyyesine vâli tarafından nezâret olunur (dördüncü olarak, vergi memurlarının tutum ve davranışları vali tarafından denetlenecektir) .

Dokuzuncu Madde: Vilâyetin idâre-i mâliye ve tahsîliyyesi ve hey'et-i tahsîliyyenin tertîb ve istihdâmı nizâmât-ı mahsûsasına tâbi olub taksîm-i tekâlifde (verginin belirlenmesi ve bölünmesinde) zuhûr idecek münâzaât ve ihtilâfât ve müsted'iyâtın (ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar) aksam-ı umûmiyyesinde Meclis-i Umûmî-i Vilâyet'in (vilâyet genel meclisi) ve aksâm-ı husûsiyyesinde mecâlisi idârenin (idare meclislerinin) fasl-ı mahsûsunda t'ayîn olunan kavâ'ide tatbikan (kurallara göre) tahkîkat ve ârâsı (oylaması) istihsâl olunduktan sonra tahkîkat-ı vakianın neticesi bilâ-vasita (doğrudan) veya bi'l-vasita (dolaylı) istifâ olunan tekâlifin nisbet-i umûmiyyesine (verginin genel oranına) halel (zarar) gelmeyecek sûrette t'adîlini müstelzem olur ise (değiştirilmesini gerektirirse) doğrudan doğruya vâli tarafından icrâ kılındıktan sonra suver-i icrâiyye (uygulama) Mâliye Nezâreti'ne tebliğ edilir. Nisbet-i umûmiyyesinin tağyîrine (bozulmasına) karar verilecek her nev'i tekâlifin tağyîr nisbeti ve bi'l-vasita ve bilâ-vasita tahsîl olunan vâridâtdan cüz'î ve küllî bir meblağın terk veya affı lâzım geldikde icrâsı her halde taraf-ı devletden istizâna muallakdır (devletin iznine bağlıdır).

Onuncu Madde: Umûr-ı idâre ve ihtiyâcat-ı umûmiyye-i vilâyet için her vilâyetin bûdçesinde mahsûs ve muayyen olan mebâliğin haricinde cüz'î ve küllî bir

masrafa lüzûm göründükde evvel emirde esbâbının beyânıyla bu taraftan istizân olunacak ve me'zûniyyet-i resmiyye verilmedikce bir akça sarf olunmayacaktır.

(Kısm-ı sâlis)

(Vâlilerin Umûr-ı Maarif ve mevâdd-ı Nafiada Vezâ'ifi)

Onbirinci Madde: Nizâmât-ı mahsûsası mûcibince dahil-i vilâyetde t'alîm ve terbiye-i umûmiyyenin ve ticaret ve ziraat ve sanâyiin istihsâl-i esbâb-ı terakkisi (gelişmesinin sağlanması) ve turuk-ı umûmiyyenin inşâ ve t'amîri ve mevâki-i sahiliyyede liman ve rıhtımlar te'sîs ve tanzîmi ve cedveller küşâdı ve nehir ve göllerin tathîri ve sıhhat umûmiyyenin hıfzı (korunması) ve arazî-i muattalanın (terkedilmiş tarım topraklarının) i'mârı ve ahvâl-i memleketin istatistik ka'idesi üzere tahkîk ve cem' ve tedvîni ve menâfi-i umûmiyye ve i'tibâr ve idhâr sandıkları ihdâsı ve hastahaneler ve şirketler ve fabrikalar küşâdı maden ve ormanların tevfir-i menâfi ve muhafazası birinci derecede vâlilere muhavvel olub (havale edilmiş olup) bu vezâ'ifden her birinin ifâsı derece-i sâniyyede müteallik-i aleyhi olan (ilgili olduğu)dâ'ire ve idârelere havâle olunur.

(Kısm-ı Râbi')

(Vâlilerin Umûr-ı Zâbitede Vezâ'ifi)

Onikinci Madde: Kuvve-i zabtiyyenin (kolluk gücünün) nizâm-ı mahsûs dâ'iresinde istihdâm ve idâresiyle turuk ve maabirin istihsâl-i emniyeti (yolların güvenliği) ve huzûr ve asâyiş-i ahâlinin vikayesi (korunması) ve alel-ıtlak kavanîn ve nizâmat-ı müessisenin t'ayîn eylediği ahvâlden dolayı devlet ve memleket ve şahıs aleyhinde hareket edenlerin istisâli ve emniyet-i belediye ve umûmiyye hakkında her dürlü teftîşât (denetlemeler) ve tahkikatın icrâsı husûslarında vâle mes'ûldür (sorumludur).

Onüçüncü Madde: Vâliler dâ'ire-i vilâyetde devletin veya ahâlinin hukuk ve emniyet ve menâfiini dahilen veya haricen ihlâl edecek cüz'î ve küllî bir hareket zuhûrunda (ortaya çıktığında) öyle bir vak'anın münşâ ve sûret-i vuku'unu derece-i kuvvet ve şeklini derhal Bâb-ı Alî'ye arz iderek tedâbir-i külliyyede t'alîmât-ı mukteziyyeye muntazır olurlar (bütün önlemleri almaya hazır olurlar). Şu kadar ki, mes'ûliyyet-i asliyye i'tibâriyle emniyet-i umûmiyye ve husûsiyyeye müterettüb olan kâffe-i tedâbir-i muvakkatenin ittihaz ve icrâsına ve ol halde ale'l-acele lüzûmu tahakkuk edecek masarifin onuncu maddede münderic olan takayyüdâtın haricinde ve kendü mes'ûliyyetleri tahtında olarak heman ifâsına me'zûn (izinli) olub fakat keyfiyyeti (durumu) bu tarafa derhal bildireceklerdir.

Ondördüncü Madde: Bir vilâyetin asayişini ihlâl edecek hâdisât ve harekâtda asakir-i zabtiyyenin iktidarları da'iresinden haric olan kuvve-i vakıa için (büyük olaylar) efrâd-ı nizâmiyye istihdâmı taht-ı mecbûriyyetde görüldüğü halde vâli tarafından esbâb-ı mecbûriyyetin beyânıyla asakîr-i nizâmiyyenin en büyük zâbitine

bir sened-i resmî i'tâ olunduktan sonra kuvve-i mukteziyye-i askeriyye sevk ve istihdâm kılınur.

(Kısm-ı Hâmis)

(Valilerin Umûr-ı Cezâ'îyye ve Hukukiyye İcrââtında Vezâ'ifi)

Onbeşinci Madde: Asayiş-i umumi veya husûsiyi ihlâl iden eşhas (genel ve özel güvenliği bozan kişiler) hakkında kanunen hükme selahiyyeti (yetkisi) olan mahkeme tarafından bir hük-i kanûnî l-hak olub da mehâzîr-i mülkiyye ve mahsûsadan fevklade bir hal sebebiyle Bâb-ı Alî'den istizâna taallikinde mahzûr görünür ise ol hükmün vâliler tarafından icrâsı câ'izdir fakat esbâb-ı mûcibesini derhal Bâb-ı Alî'ye arz itmek lâzımdır.

Onaltıncı Madde: Merkez-i vilâyet mehakiminin mevâdd-ı cezâ'îyye ve hukukiyyeye da'ir verdikleri ilâmâtdan (cezâlardan) usûl-i muhakemnin t'ayîn eylediği kavâ'id (kurallara) göre Dersaadet'e (İstanbul'a) müracaatları icab itmeyenleri vâlileri tarafından icrâ olunur.

(Fasl-ı Sâni)

(Vâli Muavinlerinin Vezâ'ifi)

Onyedinci Madde: Vilâyetin hükümet-i icrâ'îyye-i umûmiyyesine muavenet itmek (yardımcı olmak)vezâ'ifi vâli muavinine aiddir. İşbu vezâ'if vâlinin fasl-ı evvelde münderic vezâ'ifinden t'ayîn ve irâe ideceği her nev'î husûsata muavenet itmek ve devâ'ir-i vilâyetden vâliye gelecek muharrerâtın (yazışmaların) ve vâlinin me'zûn ideceğe sâ'ir mekatib (mektuplar) ve evrakın mütalaası ve müteallik oldukları da'ireye havalesi (ilgili oldukları dairelere gönderilmesi) ile beraber havale ettiği evrak hûlasaarını (özetlerini) vilâyet evrak idaresi vasıtasıyla vâliye i'tâ eylemek (göndermek) ve umûr-ı dahiliyye-i vilayete a'id evrak üzerine makam-ı vilayete terettüb iden r'ey ve kararları tahrîr ve işaretle bunlardan lüzûm gördüğü şeylerin bizzat vâlinin r'ey ve işaretine arz ve taallik itmek maddeleriddir. İşbu muavinlik vezâ'ifinin diğer bir me'mûriyyet-i merkeziyyeye tevfiiz ve ilâve edilmesi dahî mûcâzdır.

(Fasl-ı Sâlis)

(Defterdârların Vezâ'ifi)

Onsekizinci Madde: Defterdârların veza'ifi umûr-ı maliyye-i vilâyât nizâmnamesinin t'ayîn ettiği ahkâmın icrââtından ibaret olub umûm me'mûrin-i vilâyetden umûr-ı mâliyece nizâmât ve kavâ'id-i hesâbiyyeye tevfiik hareket etmeyenler olduğunda o misüllü nizâm ve ka'ideye muhalif görünen halin derecesiyle ıslahı emrinde mütalaasını ve muhasebeci ve mal müderlerinin intihâb ve azilleri hakkında olan mûlahazâtını vâli-i vilâyete tebliğ ve ihtâr ider.

(Fasl-ı Râb'i)

(Mektubcuların Vezâ'ifi)

Ondokuzuncu Madde: Mektubcunun vezâ'ifi vilâyetin kâffe-i mükâtebâtının (bütün yazışmalarının) idaresi ve kuyûdunun (kayıtlarının) cem' ve muhafazası maddeleri olub umûr-ı tahrîriyyeyi ma'iyetinde bulunan mektûbî kalemi ve umûr-ı kuyûdiyyeyi vilâyet evrak müdiri nâmıyla mansûb (atanmış) olan me'mûr-ı mahsûs vasıtasıyla ifâ ider.

Yirminci Madde: Matbaa-i vilâyetin idâresi ve vilâyet gazetelerine taraf-ı hükümetden sûret-i resmiye ve gayri-resmiyede bir madde derc ve tahrîr itdirilmesi lâzım geldikde müsveddelerinin tanzîm ve tedkîki mektubcuya muhavveldir.

Yirmibirinci Madde: Mektubcu mektûbî-i vilâyet kaleminden kaleme alınacak müsveddâtı mektûbî muavininin imzasıyla kabul ve kendisi rü'yet ve tashih (görüp düzeltir) veya re'sen tanzîm itdiği kâffe-i müsveddâta imzasını vaz' eyleyecekdir (imzasını koyacaktır).

(Fasl-ı Hâmis)

(Umûr-ı Ecnebiye Müdürlerinin Vezâ'ifi)

Yirmiikinci Madde: Umûr-ı ecnebiye müdirinin veza'ifi vilâyetin umûr-ı hariciyesinden dolayı vâlinin re'y ve emri tahtında olarak konsoloslarla muhabere ve mükalemeden (haberleşme ve görüşme) ve kendüsüne havale olunan mesâlih-ı ecnebiyye hakkında ahkâm-ı ahdiyye ve kava'id-i düveliyyeye müteallik mülâhazatını ve mütalaât-ı mahsûsasını (vilâyetin devletin dış politikasını ilgilendiren konularını uluslararası antlaşmalar ve kuralları gözönünde bulundurmak suretiyle görüşlerini) şifahen ve tahrîren (yazılı ve sözlü olarak) vâliye tebliğ ve ihtâr itmekden ibâretdir.

(Fasl-ı Sâdis)

(Ziraat ve Ticaret Müdürlerinin Vezâ'ifi)

Yirmiüçüncü Madde: Ziraat ve ticaret müdirinin vazifesi evvelâ dahil-i vilâyetde her mahallin mevki-i coğrafisi ve kabiliyyet-i tabiiyesi (doğal kaynakları ve durumu) icâbınca mevâdd-ı ziraiyyece fennen ve amelen iktizâ edecek tanzîmatı, sâniyen, vilâyetin terakki-i ticaret-i umumiyyesine â'id kâffe-i tedâbiri (bütün önlemleri) tedkik ve keşf ve t'ayîn ile tahrîren (yazılı olarak) vâliye tebliğden, salisen, idhlât ve ihrâcât ve mevâdd-ı ziraat-i vilâyete müteallik tedkikat ve ma'lûmatın zabt ve cem' ve tedvîninden ve râbian, terakki-i ticaret ve ziraat hakkında olan icraâta nazaretden ibaretdir.

Yirmidördüncü Madde: Ziraat ve ticaret müdiri yirmi üçüncü maddede münderic (yazılı) ahval hakkında vuku' bulacak icraatının her sene nihâyetinde

(sonunda) bir fezlekesinin yapub Bâb-ı Alî'ye takdîm olunmak üzere vâli-i vilayete i'tâ eyler.

(Fasl-ı Sab'î)

(Maarif Müdürinin Vezâ'ifi)

Yirmibesinci Madde: Maarif müdirinin veza'ifi vilâyet Meclis-i Maarifine riyâset etmek ve vilayetin maarife müteallik mesâlih-i câriyyesine ve ıslahat-ı mukarrerenin (kararlaştırılan reformun) icrâat-ı fiiliyyesine ve maarif nizâm-nâmesi ahkâmının (hükümlerinin) ve maarif nezâretinden alınacak t'alimâtın tamami-i icrasına ve merkez-i vilâyetde bulunan mekteb ve kütüb-hânelerin ve ale'l-husus i'dadiyye ve mekatib-i sultaniyye ve aliyenin teftişine ve vilâyet maarifi tahsîsâtının (ödeneginin) kaar ve nizamı da'iresinde sarf ve ist'imaline nezaret ve dikkat eylemek husûslarından ibâret olub idâre-i tahsîsât bahsinde birinci derecede mes'ûliyyet (sorumluluk) kendüsüne a'iddir.

Yirmialtıncı Madde: Maarif müdiri bir sene içinde dahil-i vilâyetde terbiye-i umumiyyece vak'î olan icrâat ve ıslahatın fezlekesini yapub Bâb-ı Alî'ye takdîm kınmak üzere vâliye i'tâ eyler.

(Fasl-ı Samin)

(Tarîk Eminlerinin Vezâ'ifi)

Yirmiyedinci Madde: Tarîk eminlerinin (yol eminleri) vezâ'ifi amele-i mükellefeyi evkat-i mukarreresinde (önceden kararlaştırılan zamanda) celb ve cem'den ve tarîklerin muhassesat ve sarfiyâtını ve anlara a'id umûr-ı hesâbiye ve kaydiyyeyi idareden ve amele-i mükellefenin mahsûl-i ameliyat ve bakiye-i hidematına (çalışmalarına ve kalan hizmetlerine) ve bekayâ-yı nakdiyyeye da'ir defâtiri (defterleri) vakt-i muayyeninde vâliye i'tâdan ve vilâyet hendese idaresinin keşfiyyâtına veyahud i'mâlâta müteallik olan edavat (yol yapım ve keşfi için gerekli olan aletler) ve esbâb-ı istihzârdan ve i'mâlâtın hüsn-i cereyanı (yol yapımının iyi yürütülmesi) hakkında mütalaatını tahriren (yazılı olarak) vâliye tebliğden ve turuk-ı umumiyye ve hususiyyenin (genel ve özel yollar) umûr-ı fenniyyesine (mühendislik işlerine) ve me'mûrin-i fenniyye ve inşâiyyesinin idaresine da'ir olub nizâmen icrâatı veya nezareti vilâyet baş mühendisine a'id olan mesalih (sorunlar) haricinde her nev'î umûr-ı idare-i turuku ifâdan ibaretdir.

Yirmisekizinci Madde: Tarîk emini yirmi yedinci maddede münderic ahval hakkında vâk'î olacak icrâatın her sene nihayetinde bir fezlekesini yapub merkez-i hükümete takdîm itmek üzere vâliye i'tâ eyler.

(Fasl-ı Tâsi')

(Vilâyet Defter-i Hâkânî Müdirlerinin Vezâ'ifi)

Yirmidokuzuncu Madde: Vilâyet defter-i hâkanî müdirinin vezâ'ifi ale'l-ıtlak idâre-i emlâk ve arazî ve nüfus hakkında ve emlâk ve arazînin muamelât ve tasarruf ve temlikî zımında me'î olan kavânin ve nezâmât ve t'alîmat ahkâmının teftiş ve icrâsı ve livâ ve kazalarda bulunan me'mûrların muamelâtına nezâretle içlerinden idarenin nizâmât-ı asliye ve hesâbiyyesine muhalif hareket idenler olduğunda ıslahına müteallik olan mütalaasının ve şubât-ı idare (idarenin şubeleri) me'mûrlarının intihab (seçimi) ve azilleri hususunun tahrîren (yazılı olarak) vâliye tebliğ ve ihtârı maddeleridir.

Otuzuncu Madde: Defter-i hakanî müdiri bir sene içinde vezâ'if-i me'mûriyyetine â'id icrâatın bir fezleke-i mahsûsasını yapub vâli-i vilâyete i'tâ eyler.

(Fasl-ı Âşir)

(Emlâk ve Nüfus İdâreleri Me'mûrlarının Vezâ'ifi)

Otuzbirinci Madde: Em lâk ve nüfus me'mûrlarının vezâ'ifi nizâmât-ı mahsûsası mucibince (kendi yönetmeliği gereğince) dahil-i vilâyette umûm emlâk ve onlara tâbi olan (bağlı olan) şeylerin cins ve nev'i ve adedini ve varidât-ı seneviyye ve tekâlif mertebesini (yıllık gelir ve vergilerin derecelerini) hâvî olar kuyûd-ı esasiyye-i mahalliyyenin idaresinden ve tekalifât-ı şahsiyye (kişisel vergiler) hülâsalarının evkat-ı muayyene ve mukteziyesinde (belirli ve gerektiği zamanlarda) tanziminden ve tekâlif ve umûm nüfusa a'id kuyûdun (kayıtların) cem' ce tedvîninden (biraraya getirilmesinden) ve emlâkın tağayyürât ve ferağ ve intikalatına (malların satılması el değiştirmesi) ve nüfus-ı umûmiyyece mevâlid ve vefiyyât (doğum ve ölüm) ve nakliyâta (yer değiştirmesine) a'id olan vukuât kuyûdunun idâresine ve mürûr tezkerelerine (geçiş tezkeresi,iç pasaport) ve pasaportlara müteallik muamelâta nezaretten ve fusul-ı âtide (yukarıdaki fasıllarda) beyân olunan ahkâma göre mecâlis-i idâre kararlarıyla kendilerine a'id olacak mevaddı icrâdan ibâret olacaktır.

(Fasl-ı Hadi-i Âşir)

(Evkaf Müdürlerinin Vezâ'ifi)

Otuzikinci Madde: Evkaf müdirlerinin vezâ'ifi evvelâ emvâl-i evkafın tahsiliyle (vakıf mallarının toplanması) evkat-ı muayyenesinde hazine-i evkafa irsâlinden (belirlenmiş zamanlarda vakıf hazinesine yollanması) sâniyen, me'hûzât ve medfû'âtın idare-i hesabıyye ve kaydiyyesinden , sâlisen, her sene evkaf-i mülhaka mütevellileri hesaplarının rü'yetiyle fazla-ı evkafdan nizâmen hazineye ve muhasib ve muharrirlere a'id rüsûmun (vergilerin) istifasından (alınmasından), râbian, evkaf-ı mazbûtenin t'amîrât ve mübayaâtından (onarım ve alımlarından), hamisen, tevcîh-i cihat ve veza'ife müteallik muamelât ile meşrû-ı aleyh olmayan vakıfların tahkîk ve tedkîkinden ve sâdisan, sandık idarelerine ve ferağ ve intikalât ve mahlûlâta (bir malın mirasçısı olmayıp boş kalması halinde mahlûl sayılması) nezaretten ve umûm evkaf hakkında evkaf nizâmâtının muhâfaza-i ahkâmından ibârettdir.

Otuzüçüncü Madde: Evkaf müdirleri madde-i sabıkada muharrer (önceki maddede yazılı) vezâ'îfi fî 19 Cemade'l-ahir 1280 tarihinde vaz' olunan (konulan) nizâm ahkâmına tevfiik iderler.

(Fasl-ı Sâni-i Aşir)

(Alay Beğlerinin Vezâ'îfi)

Otuzdördüncü Madde: Vilâyetin hey'et-i zabtiyyesinin mes'ûliyyet-i umûmiyyesi alay beğine a'id olub veza'îfi Zabtiye Nizamnâmesine ve t'alimât-ı mahsûsasına tâb'idir.

(Bâb-ı Sâlis)

(İdâre-i Mülhakat Beyânındadır)

(Fasl-ı Evvel)

(Livâ İdâresi Beyânındadır)

Otuzbeşinci Madde: Livâ mutasarrıfları umûr-ı mülkiyye ve maliye ve zabtiyenin idâresine veğ ahkâm-ı cezâ'îyye ve hukukiyyenin me'zûniyyet-i nizâmiyyesi da'iresinde icrâatına me'mûr olub bâb-ı sanide t'ayîn kılınan veza'îfin idâre-i livâyâ taalluk iden kısmında vülât ile (valilerle) mes'ûliyyetleri müsterekdir (sorumlulukları ortakdır)ve nevâhi mecâlisinin vâli-i vilâyetden bilâ-istizân t'ayin-i zaman-ı ictimâ'î ve mecâlis-i mezkûre kararlarından kazâ ka'immakamları vasıtasıyla istizân olunacak mevaddın mühimm olanlarının taraf-ı vilâyetden alacağı me'zûniyyet üzerine nizâmât-ı umûmiyye ile idâre-ilivâyâ a'id olanlarının lede'l-hâce (gerektiğinde) meclis-i idâre-i livâ kararıyla icrasına me'zûniyyet i'tâsı dahî mutasarrıfların vezâ'îfi iktizâsındandır.

Otuzaltıncı Madde: Mutasarrıflar vâliden alacakları evâmir (emirler) ve t'alimâtı infâz ideceği gibi kavanînin cereyânına ve ale'l-umûm me'mûrîn-i livânın harekâtına nezaret iderek kanun ve nizâma muhalif hareket idenler olduğunda öyle bir halin derecesini ve islahı hakkında olan mütalâasını ve umûr-ı nâfiada ve vezâ'îfi-i vilâyetin idâre-i livâyâ taalluk iden cihetleri hakkında tedkîkat ve teftişât mütevâliyyesini vâliye tebliğ iderler.

Otuzyedinci Madde: Livâ muhasebecisinin vazifesi umûr-ı mâliye-i vilâyet nizâm-nâmesinin t'ayin itdiği ahkâmın idare-i livâyâ taalluk iden kısmının icrâatından ibaret olub idâre-i hesâbiyye defterdar-ı vilâyetin vâli vasıtasıyla mutasarrıfa tebliğ ideceği t'arifnâmelere tevfiik olunur.

Otuzsekizinci Madde: Livâ tahrirât medirinin vazifesi livânın kâffe-i mükatebatının (Bütün yazışmalarının) idâresi ve kuyûdunun cem'î ve muhafazası(toplanması ve korunması) maddesi olub umûr-ı tahrîriyyeyi

ma'iyyetinde bulunan tahrîrât kalemi ve umûr-ı kuyûdiyyeyi kalem-i mezkûr hey'etinde müntehib me'mûr-ı mahsûs vasıtasıyla idâre ider.

Otuzdokuzuncu Madde: Livâ defter-i hâkani me'mûrunun vazifesi yirmi dokuzuncu maddenin idâre-i livâya taalluk iden kısmının icrââtı olub idârenin umûr-ı müteferriasını vilâyet defter-i hâkanî müdürünün vasıtasıyla mutasarrıfa tebliğ ideceği t'arifnâmelere tevfik ider.

Kırkıncı Madde: Livâ emlâk ve nüfus me'mûrları dahî nüfus ve emlâk idâre-i umûmiyyesine da'ir otuz birinci maddede muharrer veza'îfin idâre-i livâda icrââtı ve merkez-i livâya merbût olan (bağlı olan) kazânın mürûr tezkereleri ve pasaportlar muamelâtının usûl-i umûmiyyebine tevfikan doğrudan doğruya idâresidir ve vezâ'if-i esasiyyenin envâ'ı ve derecâtı nizâmât-ı mahsûsaya tâb'îdir.

Kırkbirinci Madde: Livâ hey'et-i zabtiyyesinin mes'ûliyyet-i umûmiyyesi livâda bulunan en büyük zabtiye zabıtine muhavveldir.

Kırkikinci Madde: Livâ hey'et-i zabtiyesi âmirinin vezâ'ifi zabtiye nizâm-nâmesine ve t'alimat-ı mahsûsasına tâb'îdir.

(Fasl-ı Sâni)

(Kazâ İdâresi Beyânındadır)

Kırküçüncü Madde: Kazâ ka'immakamları umûr-ı mülkiyye ve mâliyye ve zabtiyyenin idâresine ve i'lâmâtın me'zûniyyet-i nizâmıyyesi dâ'iresinde icrââtına me'mûr olub otuz beşinci ve otuz altıncı maddelerde mutasarrıflar hakkında muayyen olan vezâ'îfin idâre-i kazâya taalluk iden kısmı ka'immakamlara â'iddir.

Kırkdördüncü Madde: Nevâhi müdirlerinin fasl-ı mahsûsunda beyân olunan ka'ideye tevfikan intihâbı ve mecâlis-i nevâhinin mutasarrıf livâdan bi'l-istizân (izin alarak) evkat-ı muayyenede (belirli günlerde) celb ve cem'ine ruhsat i'tâsı ve mecâlis-i mezkûre (adı geçen meclisler) kararlarından kendüsüne ihbâr ve ifâde olunan mevaddın meclis-i idâre-i kazâda b'ade'l-müzâkere (görüşüldükten sonra) ve inde'l-icâb (gerektiğinde) merkez-i livâdan istizân ile icrâsı ve nevâhi dâ'irelerinin teftişi dahî ka'immakamların cümle-i vezâ'ifindendir.

Kırkbeşinci Madde: Kazâ mal müdirinin vazifesi umûr-ı maliyye-i vilâyet nizâm-nâmesinin t'ayîn itdiği ahkâmın (hükümlerin) idâre-i kazâya taalluk iden kısmının icrââtından ibâret olub idâre-i hesâbiyye livâ muhâsebecisinin mutasarrıf vasıtasıyla ka'immakama tebliğ ideceği t'arifnâmelere tâb'îdir.

Kırkaltıncı Madde: kazâ idâre kâtiblerinin vezâ'ifi ka'immakamlığın kâffe-i mükâtebâtının idâresi ve kuyûdunun cem'î ve muhâfazası olub kazâ idâre kâtibleri kaç kişi olur ise olsun umûr-ı tahririyye ve kuyûdiyyede vezâ'if-i müstereke (ortak sorumluluk) ile mükellef ve icâb itdikce kazâ meclis-i idâre ve daaviyyesinin (kazâ idare ve dava meclisi) ve sâ'ir devâ'irin (ve riğir dairelerin) her nev'î umûr-ı

kalemiyyesine dahî ka'immakamın emriyle muavenet (yardım) itmeğe mecbûrdurlar.

Kırkyedinci Madde: Kazâ emlâk ve nüfus me'mûrlarının vezâ'ifi evvela tahrîr-i umûmî defterlerinin muhâfaza , sâniyen, emlâk ve nüfus vuku'âtını mübeyyen sûret-i dâ'imede cereyân idecek tahkîkat-ı resmiyye ve nizâmât-ı mevzû'a mucibince cedveller tanzîm ve kazânın mürur tezkerleri ve pasaport muamelâtını usûl-ı mahsûsasına tevfikân idâre itmekdir.

Kırksevizinci Madde: Kazâ hey'et-i zabtiyyesinin mes'ûliyyet-i umûmiyyesi kazâda bulunan hey'et-i zabtiyyenin en büyük zabıtine muhavveldir.

Kırkdokuzuncu Madde: Kazâ hey'et-i zabtiyyesi zâbitinin vezâ'ifi zabtiye nizâm-nâmesine ve t'alîmât-ı mahsûsasına tâb'idir.

(Fasl-ı Sâlis)

(İdâre-i Nevâhiye Dâ'irdir)

Ellinci Madde: Her kazânın dahil-i dâ'ire-i idâresi olan karye (köy) ve çiftlikler kurub ve münâsebetlerine göre (yakınlık ve ilişkilerine göre) bir yahud müteaddid dâ'ireye taksîm olunacak ve işbu dâ'irelere nâhiye itlak idilecektir (denilecektir).

Ellibirinci Madde: Her nâhiyenin bir merkez-i idâresi olub dâ'ireye oradan nezâret olunacaktır. İşbu merkezlerin kurâ-ı mülhakaya (kendisine bağlı köylere) en zeyâde münâsib ve kabil olan noktada bulunması meşrûtdur.

Ellikinci Madde: Dahil-i dâ'ire-i idâresi olacak karye (idare merkezi içerisinde olacak köy) ve çiftliklerde la-ekall (en az) beş yüz nefer nüfus zikur (erkek) bulunmayan mahaller nâhiye i'tibâr olunamaz (nâhiye olarak kabul edilemez).

Ellüçüncü Madde: Nevâhi dâ'irelerinin makarr ve hudûdu (yönetim merkezi ve sınırları) kazâlar mecâlis-i idâresinde kararlaştırıldıktan ve livâ idâre meclislerinde tedkîk ve tasdîk olunduktan sonra meclis-i umumî-i vilâyetin müzâkeresine konularak oradan bâ-mazbata (mazbata ile) istizân ile müteallik buyurulacak irâde-i seniyye (padişahın onayı) üzerine t'ayîn ve tahdîd idilecektir.

Ellidördüncü Madde: Her nâhiyenin bir müdiri olub fasl-ı mahsûsunda gösterilen sûretde idâre-i nâhiye meclisi nâmıyla bir hey'et-i müşâveresi (danışma kurulu) dahî bulunacaktır.

Ellibeşinci Madde: Nâhiye müdirliğine t'ayîn olunacak olanların evvelâ bir cinayetle mahkûm veya hukûk-ı medeniyyeden kanûnen mahrûm olmaması, sâniyen, oldukça okuyub yazması olması, sâlisen, sui-şöhretle müştahîr bulunmaması (kökü isimle tanınır olmaması) ve râbian, yermi beş yaşını mütecâvüz (geçmiş) bulunması meşrûtdur (şarttır) ve me'mûriyyetleri dahiliye nezâreti canibinden (tarafından) tasdîk olunacaktır.

(Nevâhi Müdürlerinin Vezâ'ifi)

Ellialtıncı Madde: Nevâhi müdirlerinin vezâ'if-i mülkiyesi kavânin ve nizâmât ve evâmîr ve tenbihât-ı devletin neşr ve ilânı ve mevlûdât ve vefiyyâta ve verese-i sagire ve gâ'ibesi olanlara dâ'ir muhtarların icrâ eyledikleri tahkîkatın ve arazî-i mahlûlât ve mektûbâtı husûsunda vuku' bulacak ihbârâtın (haberlerin) ve muhtarlarla ihtiyar mecâlisi intihâbâtının (seçimlerinin) ve bunların sûret-i hareketlerinin teftiş ve kazâya tebliğ ve muhtarlarla ihtiyar meclisleri ve umûr-ı tahsîliyye (vergi toplama işleri) ihzârîyye me'mûriyyeti aleyhinde efrâd-ı ahâlî tarafından vuku'a gelebilecek şikâyâtın (şikayetlerin) tahkîk ve menşe' (kaynakları) ve hakayığıyla (gerçek şekilde) ka'immakam-ı kazâya ihtârı ve amele-i mükellefenin celb ve cem'inde (işçilikle yükümlü olanların çağırılması ve toplanmasında) ve nizâmât-ı umûmiyyeden kuraya (köye) taalluk iden mevâdda nezaret-i mahsûsa icrâsı ve seküstro ve protestoların mahallerine tebliğ itdirilmesi ve meclis-i nâhiyenin ictimâ'at-ı m'utâdesinde (düzenli toplantılarında) riyâset idüb (başkanlık ederek) verilen kararların kazâ ka'immakamına tebliğiyle ve verilecek ruhsat me'zûniyyet derecesinde icrââtın kuraya beyânıyla muhâfaza-i hüsn-i cereyânı (iyi bir şekilde uygulanmasını gözetmek) maddeleridir.

Elliyedinci Madde: Vezâ'if-i zabtiyyesi vuku'ât-ı cinâyâtı tahkîkat-ı evveliyeye icrâsiyla kazâya ihbâr ve kazâ ka'immakamlığı tarafından muhâfaza-i emniyyet-i nâhiyeye müteallik vâk'î olacak tenbihâtı icrâ itmek ve vazife-i mâliyyeleri tahsildâr ve mültezimleri (vergi toplayan görevliler) harekâtına ve emvâl-i mürettebe tevzî pusulalarını karye muhtarlarına taksîm ve i'tâ ile bi'l-vasita ve bilâ-vasita (dolaylı, dolaysız) alınan emvâlin cibâyetine nezâret eylemek husûslarıdır.

Ellisekizinci Madde: Nâhiye müdirleri her nev'î cezâ-yı kanûniyi icrâdan ve âdem habs ve tevkîfinden (adam hapis etmek ve tutulamaktan) ve davâ görmekten ve ihtiyar meclislerine a'id vezâ'ife müdâhâleden memnû' (karışamayacak) ve vezâ'if-i muayyenesi (belirlenen görevleri) haricinde cüz'î ve küllî (büyük, küçük) icrââtdan kanunen mes'ûl (sorumlu) olacaktır.

(Fasl-ı Râb'i)

(İdâre-i Karye)

Ellidokuzuncu Madde: Nevâhi da'irelerinde ve merkez-i nevâhi olan her karyenin (köyün) icâbı kadar muhtarları ve ihtiyar meclisi olub bunların intihâb (seçimi) ve müddet-i me'mûriyyetleri (görev süreleri) ve ahvâl-i müteferriasi teşkîlât-ı vilâyet nizâm-nâmesi ahkâmına tâb'idir.

(Muhtarların Vezâ'ifi)

Altmışınıcı Madde: Muhtarların vazifesi nâhiye müdiri tarafından kendülerine tebliğ olunan kavânin ve nizâmât ve evâmîr-i hükümetin mensûb oldukları karyelerde il'ânı ve sekene-i karyeye (köy sakinlerine) tarh olunan emvâl-i devlet (devlet tarafından konulan vergilerin) ihtiyar meclisleri kararı ve müdir-i nâhiyenin

göndereceği tevez'i pusulaları (kime ne kadar vergi konulduğuna dair belge) mucibince istihsâl ve cem'i ve hükümet m'arifetiyle celb ve ihzâr olunacak kimseler hakkında gönderilen celb pusulalarının tebliğ ve kangı (hangi) gün hükümete gidecekleri, götüren her kim ise ana ifadesi ve taraf-ı hükümetden emr olunan kişilerin kefile rabtı (kefile bağlanması) ve seküstro ve protestoların tebliği ve mürur tezkeresi ahz idecek (alacak) olanlara usûlü vechiyle ilm ü haber verilmesi ve karye ve çiftliklerde vâk'i olan mevlüdât ve vefiyat (doğum ve ölüm) ve evkat-ı muayyenesinde nâhiye müdirliğine ihbârı ve verese-i sagîre (küçük carislere) veya gâ'ibesini olduğu halde vefat idenler hakkında müdir-i nâhiyeye m'alûmât itâsı ve cerh ve katil (yaralama ve öldürme) maddelerini nâhiye müdirliğine acilen bildürüb cârih ve katillerin (yaralayan ve öldürenlerin) hükümete teslimine imkânı mertebede muavenet (yardım) ve arazî-i mahlûle ve mektûme (boşalmış ve terk edilmiş tarım toprakları) ve muamelât-ı intikaliyyesi rü'yet olunmayan müstemlekât ve nizâma mugayyir (aykırı) olan inşâat için nâhiyeye m'alûmât itâsı ve bekçi ve korucu ve sa'ir nâm ile karye zabitesinde bulunmak üzere ihtiyar meclisleri tarafından intihâb (seçilecek) adamlara nezâretle kendülerine havale olunan umûr (işler) ve mesâlih-i sa'irenin (diğer meselelerin) icrâsı maddeleridir.*

(Devamı var).

[1] Ondokuzuncu yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun idarî yapısı ve bu yapıda meydana gelen değişmeler için bkz.: Vecihi Tönük, *Türkiye'de İdare Teşkilâtının Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu*, Ankara, 1945. Musa Çadircı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, Ankara, 1991. İlber Ortaylı, *Türkiye İdare Tarihi*, Ankara, 1979. Tuncer Baykara, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I, Anadolu'nun İdarî Taksimatı*, Ankara, 1988.

[2] Bu konu hakkında bilgi için bkz.: Mehmet Seyitdanlıoğlu, " Yerel Yönetim Metinleri III, Tuna Vilâyeti Nizâmnamesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, cilt 5, sayı 2 (Mart, 1996) ss. 67-81.

[3] *Düstür, Birinci Tertib*, 1 cilt, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1289, ss. 635-651.

[4] Bkz.: İlber Ortaylı, *Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler 1840-1878*, Ankara, 1974, ss. 48-49.

[5] Bkz.: Tayyib Gökbilgin, "1840'dan 1861'e kadar Cebel-i Lübnan Meselesi ve Dürziler", *Bellekten*, cilt X (Ankara, 1946) ss. 641-703. Stanford Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, II. Cilt, İstanbul, 1983, ss. 172-173.

[6] Ortaylı, *Mahalli İdareler*, s.48.

[7] Bu konuda detaylı bilgi için bkz.: İlber Ortaylı "İlk Osmanlı Parlamentosu ve Osmanlı Milletlerinin Temsili", *Kanun-ı Esasî'nin 199. Yılı Armağanı*, Ankara, 1978, ss.169-182. Mehmet Seyitdanlıoğlu, "Parlamento Geleneğimiz Çerçevesinde Tanzimat Meclisleri", *Türkiye Günlüğü*, sayı 8 (Kasım, 1989) ss. 60-64.

[8] Ortaylı, *Mahalli İdareler*, s. 170-173.

[9] Bir önceki Çağdaş Yerel Yönetimle Dergisi'nde yayınladığımız "Turuk ve Ebniye Nizâmnamesi" 'nin 22. Maddesi bir matbaa hatası nedeniyle eksik çıkmış bulunmaktadır. Eksik yirmi ikinci madde şöyle olacaktır: *Yirmiikinci Madde:* Üzerinde kat olmayan odalı ve odasız kârgir dükkânların irtifâ'ı zeminden üst tabana kadar sekiz arşını tecavüz etmeyecektir ve ahşab binâlara gelince bunların üzerinde oda olmayacak ve irtifâ'ı beş arşını tecavüz etmeyecektir.

* Toplam yüz yirmidokuz madde ve bir madde-i mahsustan oluşan bu nizamnamenin tamamını dergimizin sayfa limitini aşmamak için yayınlamıyoruz. Metnin geri kalan maddelerini bir sonraki sayıda yayınlayacağız.